

“MIT KÍVÁN A MAGYAR GYERMEKVÉDELLEM” JAVASLATOK 40 PONTBAN A GYERMEKVÉDELMI RENDSZER MEGÚJÍTÁSÁRÓL

A gyermekek védelmének jogi kereteit biztosító 1997. évi XXXI. törvény (*a továbbiakban: Gyermekvédelmi törvény*) célja, alapelvei, értékei, valamint szerkezete, mint a családokat támogató jóléti, és az azt helyettesítő gyermekvédelmi rendszer keretszabálya a gyermek érdekeit szolgálja, s megfelel a nemzetközi elvárásoknak.

A Gyermekvédelmi törvény szellemisége és betűje nem érvényesül:

- **Minden ötödik gyerek szegénységben, kirekesztettségben**, méltatlan körülmények között él ma Magyarországon. Jelentős, bár nem ismert az elhanyagoló, bántalmazó, családi vagy intézményi környezetben nevelkedő gyermekek száma.
- A gyermekeket támogató szolgáltatások (*egészségügy, oktatás, igazgatás, igazságszolgáltatás*) feltételei és minősége nem biztosítottak. A gyermekjóléti alapellátásban és a gyermekvédelmi szakellátásban dolgozó **szakemberek megbecsültsége folyamatosan csökken, egyre lehetetlenebb körülmények között kell helytállniuk a maradóknak**. A területet állandó és jelentős fluktuáció, túlterheltség, szolgáltatás- és szakemberhiány jellemzi.
- **Fokozottan nehéz helyzetben vannak a gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő gyermekek**. A családból való kiemelés, az új élethelyzetek, az őket ért negatív élmények, traumák feldolgozatlanlansága, a kötődés, a bizalmi kapcsolatok lehetőségének korlátozottsága, az elégtelen, hiányzó szolgáltatások, a családdal való kapcsolat esetlegessége, a saját ügyeikre vonatkozó tájékoztatás elégtelensége, és bevonásuk az őket érintő kérdésekkel kapcsolatos döntésekbe, egyaránt sújtja őket.
- **A gyermekjóléti és gyermekvédelmi ellátások működése, helyzete nem átlátható**, hiányoznak a független és szakszerű támogatás és ellenőrzés lehetőségei, nincs mérés, értékelés, hiányzik a megfelelő panaszmechanizmus biztosítása a gyerekek számára.
- **A rendszer működésének alapvető feltételei** – megfelelő finanszírozás, képzések, szakmai támogatás, megbecsülés – **hiányoznak**.

Ezek nem a Gyermekvédelmi törvényből következő anomáliák, hanem rendszerproblémák. Ebben a helyzetben a **gyermekvédelmi reform elsősorban nem jogalkotási feladatot, hanem az ellátó rendszer megújítását, hatékonyabbá tételét kellene, hogy jelentse, ami egyrészt a kormányzat részéről átfogó - adatokon és tényeken alapuló¹ - felmérést igényel** a felvetett problémák és javaslatok kapcsán, másrészt igényli a **szemléletbeli változást, a rendszerben dolgozó szakemberek anyagi és erkölcsi megbecsülését**, továbbá a gyermekvédelmi rendszer minőségi működéséhez **szükséges, a gyermekvédelmi jogszabályokban meghatározott szolgáltatások személyi és tárgyi feltételeinek biztosítását**. Az állam csak ezek mentén tudja megfelelő módon teljesíteni az Alaptörvényben rögzített intézményvédelmi kötelezettségét,²

¹ A gyermekvédelmi rendszer adatainak elemzését ágazatközi adatgyűjtési problémák nehezítik, ennek ellenére elemezni és értékelni kell a KSH - jogszabályban előírt - éves statisztikai adatgyűjtéseiből kinyerhető adatokat a szakma egésze számára is.

² Rendszerabúzus valószínűleg meg, amennyiben a gyermekek védelmét szolgáló rendszer, illetve az annak részét képező átfogó szakpolitikai intézkedések és a gyermekek sorsát érintő konkrét gyermekvédelmi döntések hiányoznak vagy

melynek támogatására gyermekjogi kerekasztal működtetését javasoljuk a teljes civil és szakmai szféra érdemi bevonásával.

Minden gyermeket a családban vagy a családon kívül élve támogatni, óvni, védeni kell a rossz bánásmód, az erőszak minden formájától. **A gyermeki jogok oszthatatlanok és minden gyermeket megilletnek.**

„MIT KÍVÁN A MAGYAR GYERMEKVÉDELEM”:

1. A mindenkori Kormány – az érintettek, valamint szakmai és civil szervezetek bevonásával - dolgozzon ki átfogó gyermekjogi stratégiát, ehhez kapcsolódó cselekvési tervet és biztosítsa az 1997. évi Gyermekvédelmi törvény végrehajtását!
2. Integrált, szakmailag magas színvonalú, átlátható gyermekjóléti és gyermekvédelmi szakirányítást és területi munkát!
3. A gyermekvédelem megfelelő finanszírozását, gyermekközpontú költségvetést, a mindenkori GDP legalább 3%-át fordítsák a családokra és a gyerekekre!
4. Gyermekjogi Ombudsmant, valamint független szakmai testület létrehozását, amely a gyermekek jogainak területén végzett tevékenységek átfogó monitorozásáért, minőségbiztosításáért felel.
5. A gyermekvédelmi rendszerben dolgozó, valamint a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatokat ellátó szakemberek és más segítők anyagi megbecsülését, megfelelő kiválasztását, felkészítését, támogatását és rendszeres ellenőrzését!
6. A gyermekvédelmi rendszer túlterheltségének megszüntetését, a megfelelő működéshez elegendő erőforrások, így többek között férőhelyek és szakemberek biztosítását!
7. Hatékony megelőzést, korai támogatást, beavatkozást, a gyermekjóléti szolgáltatás “kapuőri” funkciójának érvényesítését!
8. A fokozottan sérülékeny gyermekcsoportok hatékony védelmének biztosítását!
9. A bántalmazás, elhanyagolás minden formájának a megelőzését, a gyermekbántalmazási esetek kivizsgálását és az eredmények, megállapítások, következmények nyilvánossá tételét!
10. A gyermekvédelmi szakellátás működésének átláthatóvá tételét, traumatudatos szemléletmód kialakítását!
11. Gyermekrészvétel! A gyermekek tájékoztatását - életkoruknak, fejlettségi szintjüknek megfelelő – bevonását az őket érintő döntésekbe, valamint a gyermekek érdekképviselőtének hatékonyabbá tételét!
12. A gyermeki jogok megismertetését a gyerekekkel, családtagokkal, szakemberekkel és a legtagabb közvéleménnyel a minél szélesebb körű alkalmazás érdekében.

A társadalmi közbeszéd középpontjába került **gyermekotthonokban** nevelkedő gyermekek jogai mellett legalább annyira fontos **valamennyi gyermek** jogainak a védelme is, ezért a **Gyermekjogi Civil Koalíció a gyermekek legfőbb érdekében az alábbi javaslatait fogalmazza meg, megköszönve a gyermekvédelmi rendszerben dolgozó, elkötelezett szakemberek munkáját is:**

diszfunkcionálisak, hozzájárulva ezzel a gyermekbántalmazás és elhanyagolás megelőzésének elmulasztásához, késedelmes elhárításához vagy a mulasztás miatt a folyamatos vagy további károsodáshoz.

I. KIEMELT GYERMEKJOGI KIHÍVÁSOK

Átfogó rendszerszintű gyermekjogi javaslatok

1. **Gyermekjogi stratégia:** A Kormány - szakmai és civil szervezetek bevonásával - dolgozzon ki **átfogó gyermekjogi stratégiát és cselekvési tervet**³, a gyermekek jogainak széleskörű megismertetésére, különös tekintettel „a gyermek legfőbb érdekeit” szem előtt tartó szakpolitikára, amely javítja a fragmentált intézményi és politikai döntéshozatali struktúrát, megerősíti a gyermekjogi szemléletet és érvényesíti a szubszidiaritás alapelvét, összhangban az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága záró észrevételeivel.⁴

2. **Gyermekjogi jelentések ismertté tétele:** A Kormány, az ágazati irányító a Gyermekjogi Egyezmény végrehajtására vonatkozó **Jelentéseit** minél szélesebb körben - civil szervezetek és **gyermekek számára is** - tegye **hozzáférhetővé** a Gyermekjogi Bizottság javaslataival, észrevételeivel együtt, s alakítson ki velük valós **párbeszédet** az Egyezmény alkalmazásával és ellenőrzésével kapcsolatban.

3. **Integrált ágazati szakirányítás:** A Kormány szüntesse meg az ágazati irányítás töredezettségét, a hatékonyság, eredményesség és átláthatóság biztosítása érdekében **egy szaktárca alatt integráltan kezelje** a gyermekvédelemmel kapcsolatos szakpolitikai tervezést, a gyermekjóléti alapellátás és gyermekvédelmi szakellátás koordinációját és felügyeletét, az örökbefogadást, a gyermekek napközbeni ellátását, az egészségüggyel és oktatással összefüggő kérdéseket, és **valamennyi gyermekjóléttel és gyermekvédelemmel, gyermeki jogokkal kapcsolatos feladat- és hatáskört.**

4. **Független monitoring:** Javasoljuk egy olyan **független testület létrehozását**, amely a gyermekek jogainak területén végzett tevékenységek átfogó monitorozásáért, minőségbiztosításáért felel. Ennek keretében, mint véleményező és egyben javaslattevő testület vizsgálja a gyermeki jogok érvényesülését, segíti annak civil kontrollját, átláthatóságát.

Az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalának fontos szerepe van a gyermeki jogok érvényesülésének független ellenőrzésében,⁵ de szükséges egy **Önálló Gyermekjogi Ombudsman, mint szakombudsmani** intézmény létrehozása is, összhangban a Gyermekjogi Bizottság záró észrevételeivel.⁶

5. **Gyermekközpontú költségvetés:** Magyarországon az állam a **GDP 2%-át fordítja gyerekekre és családokra**, ami alatta van az európai uniós átlagnak (ami 2,5%). 2022-ben a gyermekeket érintő kiadásokra előirányzott 2593,96 milliárd forint a teljes költségvetési kiadás (28546,50 milliárd forint) 9,09 százaléka volt.⁷ Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága 19. számú

³ Lásd erről az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának Magyarországnak szóló 2020-as [ajánlását](#), 8. pont. [CRC/C/HUN/CO/6](#)

Ennek szükségességét nem pótolja a „Gyermekek jogainak garanciáit biztosító nemzeti cselekvési terv 2030”.

⁴ Lásd erről az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának Magyarországnak szóló, 2020-as [ajánlását](#), 13. pont. [CRC/C/HUN/CO/6](#)

⁵ A tudomására jutó, a gyermekek alkotmányos jogait érintő visszaéléseket kivizsgálja és orvoslásuk érdekében általános vagy egyedi intézkedéseket kezdeményezhet. Emellett a nyilvánosság használata – mint az ombudsman intézmény egyik „legerősebb fegyvere” – proaktív jogvédelmi eszközként hagyományosan nagyobb hangsúlyt kap a gyermeki jogok védelmének terén.

⁶ Lásd erről az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának Magyarországnak szóló 2014-es ajánlását, 14.pont. [CRC/C/HUN/CO/3-5](#)

⁷ Lásd a Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány 2022. évi gyermekjogi [jelentését](#) 13.o.

Átfogó Kommentárja ajánlásainak⁸ megfelelően javasoljuk a gyermekközpontú költségvetési tervezés bevezetését, amely **összegezi a 0-18 éves gyerekek jogaival, szükségleteivel, érdekeivel összefüggő sárokszámokat valamennyi érintett szektor összesített figyelembevételével.** A gyermekekre fordított összegek átlátható és pontos ismeretében lehetővé válna a pénzügyi erőforrások felhasználási hatékonyságának vizsgálata a különböző élethelyzetű gyerekek ellátásának, életminőségének elemzése.

6. Gyermekvédelmi rendszer működtetése: A gyermekjóléti alapellátások és a gyermekvédelmi szakellátások **megfelelő működésére**, így a szolgáltatások kialakítására és fejlesztésére, a szükséges személyi és tárgyi feltételek⁹ megteremtésére, a szakemberek anyagi megbecsülését is jelentő bérek rendezésére **jelentős forrásokat kell biztosítani. A rendszerben nagy a fluktuáció, sok a pályaelhagyó**, akiket vagy nem tudnak pótolni, vagy nem ritkán alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező, kevésbé tapasztalt, kevésbé rátermett munkaerővel pótolnak a fenntartók, így az ellátórendszer megfelelő működését jelenleg nem tudja biztosítani.

7. Módszertani intézmények: Fejleszteni kell a **szakmai-módszertani, elemző-feldolgozó és a tudományos kutatómunka feltételeit** és biztosítani annak önállóságát és nyilvánosságát. Ebben hasznosítani kell a korábban működött módszertani intézmények hálózatának tapasztalatait. **Az állam szabályozási felelősségéből következik, hogy kontrollálnia kell a közfeladatok ellátását**, ezért a döntés előkészítésében, a társadalmi szereplőkkel való kapcsolattartásban, a szemléletformálásban fontos szerepe van a módszertani intézményeknek. A gyermekvédelmi módszertan alapvető egységét - intézményi szinten - a **jó gyakorlatok** képezik, majd a következő szint a **terepmódszertan**, melyet az egyes ellátási formák **kijelölt módszertani intézményei** végeznek. A gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatások módszertani fejlesztésének koordinálására, a módszertani munka tervezésére, szervezésére, eredményeinek országos elterjesztésére és értékelésére hatékonyan kell működtetni egy országos illetékességű, gyermekközpontú háttérintézményt. **Magas színvonalú módszertani munka nélkül nincs gyermekvédelem.**

8. Gyermekvédelmi statisztikai adatgyűjtés reformja: A nyilvánosan is megismerhető (*szűk körű*) gyermekvédelmi statisztikai adatok¹⁰ jellemzően későn kerülnek publikálásra¹¹, akadályozva ezzel a gyermekvédelmi intézkedések hatékonyságának vizsgálatát. A kormányzat tegye lehetővé az adatgyűjtési rendszer működésének átláthatóságát, elemzését, ezért az Országos Statisztikai Adatfelvételi Program (*OSAP*) keretében a gyermekjóléti és gyermekvédelmi ellátásokra, valamint gyámhatósági intézkedésekre vonatkozóan gyűjtött **adatokat részletesebben publikálja.** A kormányzat továbbá tegyen eleget az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága záró észrevételeiben megfogalmazottaknak, vagyis: gyűjtsön adatokat a **Gyermekjogi Egyezmény minden területe vonatkozásában**, életkor, nem, fogyatékoság, földrajzi elhelyezkedés, etnikai származás, nemzeti hovatartozás és társadalmi-gazdasági háttér alapján bontva, és ezen adatok alapján azonosítsa a kiszolgáltatott és sérülékeny helyzetben lévő gyermekeket. **Míndez a gyermekvédelmi statisztikai adatok körének bővítését és egy gyermekközpontú szemléletet feltételez.** Gondoskodni kell továbbá arról is, hogy az **adatokat**

⁸ Lásd az ENSZ Gyermekjogi Bizottság 19. számú Átfogó [Kommentárját](#) (2016) a gyermekek jogainak érvényesítését elősegítő költségvetés tervezésről, 4.pont, valamint a Gyermekjogi Ombudsmanok Európai Hálózata <http://www.ombudsnet.org/enoc/>

⁹ Lásd a gyermekvédelmi kapacitástervezési és kapacitás figyel rendszerrel kapcsolatosan az NCSSZI megbízásából készített [zárótanulmányt](#): "A szociálpolitikai tervezéshez és elosztási rendszeréhez modellezett alternatívák kidolgozása" (2013), valamint az Állami Számvevőszék 2017. évi [jelentését](#): A gyermekvédelem intézményrendszerének ellenőrzéséről

¹⁰ https://www.ksh.hu/stadat_eves_2_5

¹¹ https://hintalovon.hu/wp-content/uploads/2022/09/Hintalovon_jelentes_2021_hu_final2MB.pdf

és a mutatókat az érintett ágazatok, területek megosszák egymással, és felhasználják az Egyezmény végrehajtására irányuló politikák, programok és projektek kidolgozása, nyomon követése és értékelése során.¹² Az átfogó elektronikus adatgyűjtés, nyilvántartás, kezelés elengedhetetlen annak érdekében, hogy az adatok kell feldolgozása, a szakpolitikák, programok, ellátások, igények felmérése és értékelése megtörténjen, a szükségtelen adminisztráció csökkenjen, minden érdekelt hozzáférjen a munkavégzéséhez tartozó információkhoz, adatokhoz, az adatvédelmi és személyi adatok védelmét szolgáló szabályok maximális betartásával és betartatásával.

Gyermekrészvétel és védelem megerősítése

9. **Gyermekjogi edukáció:** A gyermekvédelmi szakemberek hatékonyabb kiválasztása mellett kiemelten fontos, hogy a gyermekvédelmi rendszerben dolgozók - a felmerülő igények szerint - kapjanak folyamatos képzést, szupervíziót, különös figyelemmel a gyermeki jogokra, a traumatudatos szemléletre, a gyermekek szükségleteire, a bántalmazás felismerésére és kezelésére, továbbá kapjanak gyakorlati útmutatást a gyermekvédelmi jogszabályokról és eljárásokról, módszertani kérdésekről és a jó gyakorlatokról. A gyermekjogi oktatást biztosítani kell a szakemberek, gyerekek, szülők és a legszélesebb nyilvánosság számára is, összhangban a Gyermekjogi Bizottság ajánlásával. A gyermekjogi edukáció kapcsán a fentiekre figyelemmel meg kell erősíteni az Integrált Jogvédelmi Szolgálatnál dolgozó gyermekjogi képviselők jogtudatosító és az azt segítő módszertani szerepét, melyhez létszámukat jelentősen bővíteni szükséges.

10. **Gyermekek traumatudatos ellátása:** Az ártalmas gyermekkori tapasztalatok (bántalmazás, elhanyagolás) traumához vezethetnek, és hosszútávon károsíthatják a gyermekek fejlődését és jóllétét. A gyermekvédelmi gondoskodásba kerülés is aktiválhat veszteséggel, elszakadással kapcsolatos emlékeket, érzéseket, illetve maga a rendszer is újratraumatizálhatja a gyermeket, például bántalmazással, a szükségletei nem megfelelő kielégítésével, a gondozási hely gyakori változtatásával.¹³ Elengedhetetlen, hogy a **gyermekkel foglalkozó intézmények traumatudatosan¹⁴ működjenek, megfelelő szabályzatok legyenek és hatékony gyakorlat valósuljon meg a gyermekek traumából való gyógyulásához.** Fontos, hogy a gyermek biztonságban érezze magát a gyermekvédelmi rendszerben, bízson a felnőttekben, szakemberekben, tapasztalja meg a gondoskodó kapcsolatokat, továbbá tanulja meg kezelni érzéseit, és birkózzon meg az élet nehéz helyzeteivel, amihez megfelelő és folyamatos szakmai támogatást és segítséget kell kapnia.

11. **Panasztételi eljárás:** A gyermekek bevonásával, a gyermekekre kellően érzékeny és hozzáférhető panasz- és bejelentési eljárásokat (gyermekbiztonsági szabályzat, képzés, segélyvonalak stb.) kell kialakítani, illetve ismertté tenni minden gyermek és velük dolgozó szakember, szülő számára, így a Gyermekvédelmi hívószámot is (80 212021), a jogtudatosság fejlesztésével és a társadalmi szemléletformálással, valamint a panaszok érdemi kivizsgálásával, amiben a családból kiemelt gyermekek esetében kiemelkedő szerepe van a gyermekvédelmi gyámoknak és a gyermekjogi képviselőknek. Ezzel összefüggésben elvárjuk a Gyermekjogi Egyezmény harmadik, panasztételi kiegészítő jegyzőkönyvének mielőbbi ratifikálását, ami

¹² Összhangban az ENSZ Gyermekjogi Bizottság 16. számú átfogó [kommentárjának](#) (2003) 53. bekezdésével

¹³ Lásd erről az alapvető jogok biztosának jelentését a [AJB-3134/2022](#) számú ügyben.

¹⁴ Lásd erről bővebben: Oláh Barnabás: Egy trauma-tudatos gyermekvédelmi rendszer kialakítása - [útmutató ismertetés](#)

2014. januárjában hatályba lépett. A kiegészítő jegyzőkönyv¹⁵ az Egyezményvel összhangban szem előtt tartja a gyermekek legfőbb érdekeit, és **biztosítja számukra a véleménynyilvánítás jogát minden őket érintő kérdésben.** Az eljárási szabályozás szerint a panasztételi mechanizmusnak **érzékenynek kell lennie a gyermekek problémáira és speciális szükségleteikre.** A Fakultatív Jegyzőkönyv szerinti panaszt egyének vagy egyének csoportja nyújthatja be a Gyermekjogi Bizottsághoz, de a Bizottság hivatalból is vizsgálódhat.

12. Intézményi bántalmazások feltárása: A gyermekvédelem ágazati irányítója **tárja fel és elemesse az intézményi bántalmazások okait, tendenciáit** a hozzá beérkező évi több száz jelentés, panasz alapján, **bemutatva a rendszerszintű problémák kezelése érdekében tett eddigi intézkedéseit,** s módszertani, szakmai, szervezési, erőforrás biztosítási tevékenységét. Megállapításait, a szakmai és civil szervezetekkel történő egyeztetés mellett - tegye nyilvánossá. Intézkedései során fordítson különös figyelmet arra, hogy az intézményekben, nevelőszülői hálózatokban dolgozó **szakemberek ismerjék meg és alkalmazzák a bántalmazás felismerésének és kezelésének módszertanát,** az elérhető szolgáltatásokat, szakembereket, továbbá a bántalmazott gyermekeket érintő tényfeltáró beszélgetések, meghallgatások gyermekközpontú módszereit, melyeknek megfelelő és biztonságos légkörben, a gyermek számára érthető módon kell megtörténnie. **A gyermekkor értelmi és érzelmi sajátosságaira tekintettel fontos a felkészült szakemberek részvétele és a megfelelő kérdezési technikák és nyelvezet alkalmazása.**

13. Kríziskezelés: **Több gyermek áldozattá válása,** vagy a gyermek áldozattá válásának **több gyermekre vonatkozó** jelentős hatása esetén a gyermekeket ért **trauma feldolgozása** és az ellátást biztosító **szakemberek tevékenységének támogatása érdekében váljon ismertté és elérhetővé** minden érintett számára a lehetséges segítség formája és elérhetősége, így a területi gyermekvédelmi szakszolgálat ingyenesen igénybevehető **kríziskezelő szolgálata is.**

14. Bántalmazott gyermekek terápiás kezelése: A gyermekjóléti alapellátásban, valamint a gyermekvédelmi szakellátásban **induljanak átfogó programok az érzelmi, fizikai és szexuális bántalmazások megelőzésére,** valamint az ilyen helyzetek megfelelő **kezelésére.** Ennek érdekében **javasoljuk, hogy az elhanyagolt és bántalmazott,** közülük is kiemelten az érzelmileg, fizikailag és szexuálisan bántalmazott gyermekek vizsgálata, **gyermekközpontú meghallgatása és terápiás kezelése érdekében** minden megyében jöjjenek létre ezt segítő **komplex szolgáltatások.**

15. Roma gyerekek: **A roma gyerekek diszkriminatív családból való kiemelésének gyakorlatának okait** fel kell tárni és **meg kell szüntetni** egyidejűleg az alapellátás, egészségügyi, oktatási intézmények diszkriminatív és kirekesztő gyakorlatának felülvizsgálatával. **Érzékenyítő képzéseket** kell indítani **a romákkal szembeni sztereotípiák és előítéletek csökkentése** érdekében a gyerekekkel (is) foglalkozó szakemberek számára, hogy a roma családokkal szemben támasztott elvárások, az anyagi okból való kiemelés tilalmára vonatkozóan is.¹⁶ Ezzel párhuzamosan szükség van a társadalom, közvélemény széleskörű, folyamatos tájékoztatására és érzékenyítésére.

¹⁵

https://gyermekjogiegvezmeny.hu/wp-content/uploads/2020/04/3.fakultativ-jegyzokonyv_panaszteteli-mechanizmus_a_ngol.pdf

¹⁶Lásd erről a nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes 1/2021. számú [elvi állásfoglalását](#) és a Gyermekjogi Civil Koalíció támogató Nyilatkozatát [Támogató nyilatkozat a nemzetiségi ombudsmanhelyettes elvi állásfoglalásáról](#)

16. Fokozottan sérülékeny gyerekek: Különleges védelmi intézkedésekkel, ellátásokkal kell támogatni és védeni a sérülékeny csoportba tartozók (például menekült,¹⁷ kísérő nélküli, LMBTQI,¹⁸ prostitúcióval érintett,¹⁹ fogyatékossgal élő vagy kettős szükségletű gyerekek,²⁰ javítóintézetben elhelyezett fiatalok, gyermekkereskedelem áldozatai) **jogait**, részben a gyermekjóléti és gyermekvédelmi rendszerben, részben más alrendszerekben, melyhez elsősorban megfelelő erőforrásokra, képzett szakemberekre és célzott szolgáltatásokra van szükség. A **gyermekjóléti alapellátások megerősítése sok esetben megelőzhetővé teszi a gyermekvédelmi szakellátás szükségességét. A gyermekvédelmi szakellátásban gondozott, fogyatékossgal élő gyermekek sem kapják meg az állapotuknak megfelelő ellátást, ami jelenleg egyrészt a szakemberek és az állandó rendszerszintű kapacitás hiánya, másrészt a különleges nevelőszülői családok rendelkezése állásának hiánya miatt nem valósul meg.** Az ápoló-gondozó intézményben zajló gondozás, nevelés során szintén hiányosak a személyi és tárgyi feltételek, továbbá a fejlesztő nevelés-oktatás, a fejlesztő foglalkozás sem biztosított minden gyermek számára.²¹ Ugyanez mondható el a **speciális szükségletű gyerekekről** is, akik ugyancsak nem kapják meg a szükségleteiknek megfelelő ellátást, mert többek között nincs pszichiátriai és drogrehabilitációs szolgáltatás, több megyében hiányzik a gyermek-ifjúsági pszichiátriai ellátás minimuma is.

A gyermekvédelmi rendszer része a **javítóintézeti nevelésre** utalt fiatalok nevelése, melynek célja a büntetőjogi hátrányok mellett a társadalmi együttélés készségének sikeres kialakítása, a reszocializáció elősegítése, a visszaesés megelőzése. Ennek érdekében a fiatalok számára növelni kell a **pszichológusok** számát, a **reintegrációs intézkedéseket egyéni szükségletek alapján kell biztosítani**, valamint egyes nevelők, gyermekfelügyelők, oktatók tekintetében **csökkenteni kell az aggodalomra okot adó mértékű túlmunka teljesítését.**²² A Gyermekvédelmi törvény egy modellprogram jogszabályi alapjait teremtette meg azzal, hogy a gyámhatóság a gyermeket legalább hat hónapra az **emberkereskedelem áldozatává vált** gyermekek speciális **terápiás ellátását biztosító gyermekek átmeneti otthonába** helyezheti el. A modellprogram kiértékelésének eredményeit és az abból következő feladatokat, terveket közzé kell tenni.

II. PÉNZBELI ÉS TERMÉSZETBENI ELLÁTÁSOK – GYERMEKSZEGÉNYSÉG

1. A gyermekes családok anyagi támogatása: Magyarországon a nemzetközi gyakorlattal egyezően, minden gyermeket nevelő szülőnek, gondozónak jár **családi pótlék, ennek összege azonban mára elértéktelenedett**, mivel 2008 óta azt nem emelték, így az állam hozzájárulása a gyermekek gondozásához és neveléséhez e téren is elmarad a szükséges mértéktől. **A gyermekek elsődlegesen anyagi ok miatt történő családból való kiemelését meg kell szüntetni**, mert jelenleg a szakellátás rendszerébe került gyermekek közül minden harmadikat anyagi és szociális okok miatt szakítják el a szüleitől.²³ Vizsgálni kell a jogellenes gyakorlathoz vezető okokat, különös tekintettel az anyagi és emberi erőforrások elégtelenségére, mert a családok támogatása

¹⁷ Indokolt felülvizsgálni a Gyermekvédelmi törvény hatályát a menedékes, többnyire veszélyeztetett gyermekek vonatkozásában is, mert nem csak különleges védelmi intézkedésekkel, ellátásokkal szükséges őket támogatni, hanem azt is biztosítani kell, hogy az általános gyermekvédelmi szabályok hatálya rájuk is kiterjedjen.

¹⁸ Lásd ezzel kapcsolatban a Gyermekjogi Civil Koalíció [Nyilatkozatát](#)

¹⁹ Lásd erről az alapvető jogok biztosának jelentését az [AJB-1485/2018. számú ügyben](#)

²⁰ Lásd erről az alapvető jogok biztosának jelentését az [AJB-1201/2016. számú ügyben](#).

²¹ Lásd erről az alapvető jogok biztosának jelentését az [AJB-1073/2022. számú ügyben](#).

²² Lásd erről az alapvető jogok biztosának az [AJB-2799/2020. számú](#), az [AJB-755/2023. számú](#) és az [AJB-1356/2023. számú ügyekben](#) kiadott jelentéseit.

²³ Lásd erről az alapvető jogok biztosának jelentését az [AJB-2026/2017. számú ügyben](#).

komplex beavatkozást igényel (például többek között jó minőségű és elérhető napközbeni ellátásokat, védőnői, gyermekorvosi, gyermekjóléti szolgáltatást, munkaerőpiaci, lakhatási lehetőségeket, önszolgáltató csoportokat és más segítő szolgáltatások elérhetőségét). Az anyagi okokból veszélyeztetett családok, gyermekek kiemelt figyelmet kell, hogy kapjanak. A gyermekek anyagi veszélyeztetettségének csökkentése érdekében javasoljuk, hogy a **Kormány vezessen be olyan pénzügyi támogatást**, amely a megfelelő színvonalúra emelt családi pótlék mellett **a mintegy 200 ezer rászoruló családban nevelkedő gyermekek érdemi támogatást jelent**, segítve a családban történő nevelkedésüket, s megelőzve a családból történő kiemelésüket. **Ez egyben ösztönző és nemzeti gazdasági érdek is**, mert a szakellátás finanszírozása jelentős költségigénnyel jár és a rászoruló gyermek - családban való megtartása esetén nagyobb eséllyel megelőzhetőek a később szükségessé váló nagy költségigényű és kevésbé hatékony beavatkozások, szolgáltatások.

2. Hétfélig gyermekétkeztetés: A gyermekétkeztetés rendszerében az intézményi és a szünidei étkezés mellett meg kell oldani a **hétfélig gyermekétkeztetést is, akár alapanyagok vagy melegíthető ételek stb. biztosításával elsősorban a hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek számára**. Javasoljuk, hogy az önkormányzatok a hétfélig gyermekétkeztetést pályázat útján szervezhessék meg a nyári szünidei étkezéshez hasonlóan.²⁴

III. GYERMEKJÓLÉTI ALPELLÁTÁSOK - CSALÁDOK TÁMOGATÁSA

1. A megelőzés megerősítése: Erősíteni szükséges a gyerekek veszélyeztetettségének, elhanyagolásának, bántalmazásának a megelőzését, az ehhez szükséges szakmaközi és ágazatközi együttműködést, **a gyermekjóléti alapellátás „kapuóri” funkcióját, megelőzendő a gyermekek családból való kiemelését**. Mindehhez az anyagi támogatásokon túl a gyerekek és a családok személyre szabott szükségleteire irányuló **személyes szolgáltatásokra** és a szülők gondozási, nevelési képességeinek, a családok együttműködési készségeinek erősítésére **is szükség van**. A gyermekek veszélyeztetettségének megelőzése és megszüntetése, s a velük foglalkozó szakemberek terheinek mérséklése érdekében biztosítani kell a családsegítő és gyermekjóléti szolgálatok, központok és minden más a gyerekek és családok támogatását, ellátását biztosító szervezet és munkatárs **munkafeltételeinek és megfelelő létszámának, felkészültségének a pénzügyi és szakmai feltételeit**. Olyan szabályozásra van szükség, amely **minden településen rendszeres és a szükségleteknek megfelelően biztosítja a gyermekjóléti és más alapellátások (egészségügy, napközbeni ellátás, oktatás) elérhetőségét**. Emellett kiemelten fontos **az észlelő- és jelzőrendszeri munka hatékony koordinálása, szakmai támogatása**, az abban résztvevő jelzőrendszeri tagok érzékenyítése feladataik gyermekközpontú ellátására, a jelzéseik megtételére és az együttműködésre.

2. Gyermekek átmeneti gondozása: Fejleszteni, erősíteni és ismertté kell tenni az **alapellátás keretében biztosítható átmeneti gondozás szolgáltatásait**, amivel csökkenhetne a gyermekek családból való kiemelésének szükségessége. Ennek során a szülők és más elérhető családtagok nevelési, gondozási, ismereteinek, készségeinek, fejlesztésére és támogatására is nagyobb hangsúlyt kell fektetni. A helyettes szülői hálózatot különösen kiemelten szükséges fejleszteni,²⁵ mert a helyettes szülői elhelyezések száma rendszer szinten gyakorlatilag érzékelhetetlen lett.

²⁴ Az Európai Unió [Gyermekgarancia programja](#) e célok teljesülése érdekében biztosít technikai és pénzügyi segítséget is a tagállamoknak, amelyekhez a magyar kormány is benyújtotta 2030-ig terjedő [cselekvési tervét](#).

²⁵ Lásd erről az alapvető jogok biztosának jelentését az [AJB-2026/2017](#) számú ügyben.

3. **Lakhatási problémák kezelése:** Egyértelműsíteni kell a szakemberek számára - akár jogalkotás útján is - hogy a **lakhatási problémák, hajléktalanság miatti kiemelés** ugyancsak anyagi okkal összefüggő kiemelési ok, ennél fogva jogellenes. A **lakhatási krízisbe került családok együtt maradását az alternatív, családmegtartó lakhatást biztosító intézmények** (például támogatott lakhatás szociális munka támogatásával, támogatott gyermekellátás az otthonmaradás érdekében, családok átmeneti otthona) **kapacitásának növelésével** is szükséges biztosítani.

IV. GYERMEKVÉDELMI SZAKELLÁTÁS - HELYETTESÍTŐ VÉDELEM

1. **Helyettesítő védelem:** A gyermekvédelmi szakellátásban is kritikus a férőhely- és szakemberhiány, ugyanakkor egyre több gyerek kerül az ellátórendszerbe (az elmúlt 10 évben majdnem 20%-kal emelkedett a bekerült gyerekek száma, s ezen belül 0-3 éves gyermekek száma 1450-ről 2690-re nőtt). Mind a családból való **kiemelés megelőzése, mind a bekerülő gyerekek egyéni szükséglete szerinti elhelyezése sürgős beavatkozást igényel. Erősíteni kell az ideiglenes hatállyal beutalt gyermekek jogvédelmét** (akik az összes beutalás $\frac{3}{4}$ részét teszik ki) a beutalás első percétől kezdve egészen a nevelésbe vételükig vagy hazagondozásukig.

2. **Nevelőszülői hálózatok:** A nevelőszülők, illetve a **nevelőszülői hálózatok** országos hatáskörű - jellemzően egyházi - fenntartókhoz kerültek. A nevelőszülők megyei eloszlása jelentős egyenlenségeket mutat, ezek egy része következik a nevelőszülői hálózatok hasonló problémáiból. A nagy **nevelőszülői hálózatokat kisebb szakmai egységekre bontsák**, és azok területi - például megyei, járási - nagyságát jogszabályi szinten határozzák meg, ehhez rendelve a szakmai vezetőt, gyermekvédelmi ügyintézőt is stb. **A nevelőszülői ellátás differenciálását** mind az ellátás típusa, mind a felkészítés és díjazás és helyi szolgáltatások rendelkezésre állása szerint **el kell végezni** annak érdekében, hogy a gyermekek egyéni fejlődési szükségleteinek megfelelő elhelyezés biztosítható legyen, a nevelőszülők pedig motiváltak legyenek a speciális és különleges, kettős és komplex szükségletű gyermekek ellátására is, megkapva a szükséges támogatásokat feladataik ellátásához.

3. **Csecsemőkorú gyerekek elhelyezése:** A 12 éven aluli gyermekek, de különösen a csecsemők és 3 évesnél fiatalabb gyerekek esetében a nevelőszülői elhelyezés kiemelten nehéz. A nevelőszülők jelenlegi létszámát mintegy kétezer fővel indokolt emelni.²⁶ **A kórházakban rekedt és szakellátási, elsősorban nevelőszülői férőhelyre váró (50-100 fő) csecsemők helyzetének gyors és megnyugtató rendezése érdekében a szaktárca hozzon létre ágazatközi szakmai teamet, és tekintse át a gyermekek érdekét szolgáló elhelyezési lehetőségeket**, részben a vérszerinti családok megerősítésével, a nevelőszülői hálózat jelentős bővítésével, részben az örökbeadás lehetőségeinek megteremtésével, a **gyermekek egyéni szükségleteinek megfelelően.**²⁷

4. **Nevelőszülők szakmai támogatása:** A potenciális nevelőszülőket jellemzően az alacsony anyagi megbecsülés, a támogató szolgáltatások hiánya, elégtelensége, a rendkívül

²⁶ Nevelőszülők száma 5863 fő, ebből normál nevelőszülő 3438, különleges 2384, speciális nevelőszülő 41 fő. Nevelőszülők 34,3 %-ánál 3-4 gyermek, 17%--ánál 5 vagy több gyermek nevelkedik. 2022-ben még mindig több mint 1500 tizenkét évesnél fiatalabb gyermek élt gyermekotthonban, illetve ezen belül mintegy 300 gyermek hároméves kor alatti, illetve ezen létszámon belül is mintegy 150 egy év alatti gyermek volt.

Lásd erről az alapvető jogok biztosának az [AJB-1106/2022](#). számú ügyben, és az [AJB 1748/2022](#) számú ügyben kiadott jelentéseit.

²⁷Lásd a Gyermekjogi Civil Koalíció "A három év alatti, kényszerűen az egészségügyi rendszerben elhelyezett gyermekek sorsáról" szülő [Nyilatkozatát](#)

megterhelő feladatok és a társadalmi és családi előítéletek tartják vissza e hivatás gyakorlásától.²⁸ A régóta fennálló anyagi nehézségeket a **nevelési ellátmány²⁹ és nevelőszülői díj³⁰ jelentősebb emelésével**, továbbá a gondozási és nevelési nehézségeket, a túlzásfolttságot a náluk nevelhető **gyermekek létszámának a csökkentésével kell orvosolni.**³¹ **Tekintettel a gyermekek egyre rosszabb fizikai, lelki és mentális állapotára**, valamint arra, hogy a nevelőszülők több mint fele kistelepülésen él, korösszetételük pedig magas (*átlag életkoruk 52 év, de több mint harmaduk az 51-60 éves korosztályba tartozik*), indokolt a nevelőszülői hálózatok számára **kötelező módon előírni** a szükségleteknek megfelelő számú **pszichológiai, illetve fejlesztő pedagógiai tanácsadó foglalkoztatását**. Mivel a kistelepülések ellátottsága minden tekintetben hiányos, a fenntartók számára **mobil szolgáltatások biztosítását kell előírni, ennek pótlására**, amelyek megfelelő feltételek biztosítása esetén a többi településen élő gyerekek ellátást is biztosítani tudnak, megelőzés, segítségnyújtás céljából. A nevelőszülőket jól felkészült, **motivált nevelőszülői tanácsadó segítsék, hogy** feladataikat megfelelően el tudják látni. Mindehhez személyes találkozásokra és a bizalom felépítésére van szükség, azonban a **jogszabályban maximált 48 gyermekszám nem teszi lehetővé feladatuk megfelelő ellátást**, különös tekintettel a nagyon eltérő szükségletekre, földrajzi távolságra, és a helyi ellátások milyenségére. Minderre figyelemmel indokolt a tanácsadók helyzetének felmérése, létszámuk, bérezésük és folyamatos továbbképzésük, szupervíziójuk megerősítése.³²

5. Nevelőszülők kiválasztása és alkalmassága: A nevelőszülők kiválasztásának - országosan - egységes szakmai szempontrendszerét (*motiváció, pszichológiai, egészségügyi, fizikai alkalmasság, környezettanulmány, személyes találkozások, képzés stb.*) **ki kell dolgozni**. A foglalkoztatott nevelőszülők alkalmasságának áttekinthetősége érdekében indokolt kialakítani **egy központi nevelőszülői nyilvántartást**. **Javasoljuk továbbá, hogy a nevelőszülők 3 évente kötelező alkalmassági felülvizsgálatának kötelező eleme legyen az illetékes nevelőszülői tanácsadónak és gyermekvédelmi gyámnak a nevelőszülő szakmai munkájáról szóló **írásos értékelése is**.**

6. Gyermekotthoni dolgozói létszámminimum felülvizsgálata: A gyermekotthoni és lakásotthoni hálózat a gyermekvédelmi szakellátó rendszer része. Indokolt a már megemelt létszámmal működő speciális gondozási helyekhez hasonlóan valamennyi **gyermekotthonra és gyermekotthoni csoportra vonatkozó dolgozói létszámminimumot is megemelni**, mert a nevelői és a gyermekfelügyelői, továbbá a segítői státuszok száma elégtelen.

Különleges figyelmet kell fordítani a mintegy 700 **speciális ellátási szükségletű gyermek habilitációjára, rehabilitációjára**, melyhez megfelelő pszichológiai, pszichiátriai és drogrehabilitációs ellátást is ki kell alakítani. A speciális nevelőszülői hálózat jelentős megerősítése mellett **terápiás célú gyermekotthoni szolgáltatások** bevezetése is indokolt, a speciális szükségletű vagy afelé tartó gyerekek számára.

7. Nevelésbe vett gyermekek oktatása, fejlesztése: Külön ki kell emelni a gyermekvédelmi szakellátásban élő gyermekek oktatásának, képzésének helyzetét, különösen a sajátos nevelési igényű (SNI), a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő (BTM) vagy kettős

²⁸ <https://www.sos.hu/hirek/kutatas/hianyszakma-a-neveloszuloseg/>

²⁹ A gyermekek ellátásra járó nevelési ellátmány összege havi 53.437 forint, a különleges szükségletű gyermek esetén 62.344 forint, a kettős vagy speciális szükségletű gyermek esetén pedig 66.798 forint.

³⁰ Alapdíjként havonta - minimálbér 30% -a - 80 040 Ft forintot, kiegészítő díjként (ha van már nála gyermek) - minimálbér 20%-a - 53 360 forintot, többletdíj (különleges vagy speciális gyermek után) - minimálbér 7%-a - 18.676 forintot.

³¹ Lásd ehhez az alapvető jogok biztosának jelentését az [AJB-1678/2013](#). számú ügyben.

³² Lásd ehhez a Gyermekjogi Civil Koalíció "Jó szülő-e az állam? A családból kiemelt gyermekek nevelőszülői ellátásáról" szóló [Nyilatkozatát](#)

szükségletű gyermekek esetében. Aggályos, hogy a **gyermekotthonban az oktatásban való részvételt segítő ösztönzést a gondozottak nem kapnak**, sőt több esetben a gyerekek maguk döntenek arról, hogy tankötelezettségüknek mikor és hogyan tesznek eleget. **Gyakori, hogy az óvoda, általános iskola nem fogadja, vagy súlyosan diszkriminálja, kirekeszti, elutasítja őket.** A gyermekvédelem rendszerében is kevés a gyógypedagógus, fejlesztő pedagógus, noha a KSH adatai alapján a szakellátásban élő SNI-s gyerekek 38%-a gyermekotthonban él. Ennek orvoslására a helyi alapellátások erősítése is jó lehetőség, amely egyben az adott lakókörnyezetben élő valamennyi érintett gyereket el tudja látni.

8. Gondozási hely meghatározása: A gyermekek és családjaik számára rendkívül sérelmes, a Gyermekvédelmi törvényben ajánlott 50 km-es távolsággal szemben, az az egyre terjedő gyakorlat, hogy a nevelésbe vett gyermekek gyakran 100-200 km-es távolságra kerülnek a szülői lakóhelytől, nehezítve ezzel a kapcsolattartást és a hazagondozást.³³ Ez összefügg a férőhely hiánnyal, és a gyerekek elhelyezésénél az egyéni szükségletek kényszerű figyelmen kívül hagyásával. **A gondozási hely meghatározásának elsődleges szempontjai** a szakértői bizottság javaslata, **a gyermek szüksége**, valamint indokolt kívánsága, **a testvérek együttes elhelyezése, köznevelési intézmény és egyéb szolgáltatások (pl. gyógytorna, fejlesztés, pszichológus) közelsége**, valamint - ha érdekében áll - **a család közelsége, a családi, baráti kapcsolatok fennmaradása, biztosítása.**

9. Gyermekvédelmi gyámok: A gyermekjogi képviselőkön kívül a gyermekvédelmi gyámoknak (*mintegy 600*) meghatározó feladatuk van **a gyermekek jogainak biztosítása, a jogsértések megelőzése és kezelése, valamint a gyermekek érdekvédelme területén.** A Gyermekvédelmi törvény alapján egy gyermekvédelmi/helyettes gyermekvédelmi gyámhoz 30 gyermek képvisellete tartozhat, azonban ténylegesen sokkal magasabb esetszámmal dolgoznak. **Át kell tekinteni a gyermekvédelmi gyámok helyzetét és létszámukat megyénként felül kell vizsgálni,** továbbá megfelelő mértékben emelni is szükséges, tekintettel az általuk ellátott feladatok jellegére, a földrajzi és más feltételek szerint. Törekedni kell arra, hogy az egy gondozási helyen élő, illetve testvérek esetén azonos személy lássa el a gyermekvédelmi gyámi feladatokat, ami hatékonyabbá és eredményesebbé tenné a munkájukat. A megfelelő feltételek biztosítása e téren is csökkentené a magas fluktuációt, a gyakori változás a gyámok személyében a gyerekek és a gyerekeket ellátókat is negatívan érinti.

A nevelésbe vett gyerekek fenntartói érdektől való független elhelyezése, képvisellete érdekében ugyan létrejött az **Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálat (és megyei szervei)**, azonban a gyermekvédelmi gyámokat is foglalkoztató ezen intézmény fenntartója az a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság, amely Főigazgatóság valamennyi gyermekvédelmi intézmény tekintetében ellátja a fenntartói jogokat, ezért változatlanul aggályos lehet a **gyermekvédelmi gyámok - fenntartói érdektől való - szakmai függetlensége, ezért tevékenységük felett erősíteni kell a gyámhatóság irányítási, felügyeleti jogkörét.**

10. A hazagondozás elősegítése: Ki kell dolgozni a gyermekek gondozási helyének megváltoztatásához szükséges megfelelő **döntési és felülvizsgálati protokollt.** A kiemelés érdemi szakmai felülvizsgálata fontos annak érdekében, hogy a családjukból kiemelt gyermekek számára legyen esély a vérszerinti családjukba történő hazakerülésre (*gondozásba vételi indok fennállásáig álljon csak fenn a nevelésbe vétel, a gyerek és a család is kapja meg a szükséges támogatásokat*). Ezzel összefüggésben **indokolt újra kialakítani a család - és utógondozói munkaköröket a szakellátásban is,** mert ugyan a gyermekvédelmi gyámok feladatkörébe tartozik a hazagondozás, a szülő-gyermek kapcsolattartás elősegítése, de ez túlterheltségük miatt

³³ Lásd ehhez az alapvető jogok biztosának jelentését az [AJB-276/2023](#). számú ügyben.

erősen akadályozott. A hazagondozás, mint tervezett folyamat érdekében erősíteni kell a gyermekjóléti alapellátás és a gyermekvédelmi szakellátás **együttműködését is, melynek során azonos szemlélettel** kell segíteni a gyerekek hazakerülését. **A hazagondozás eredményességét több tényező befolyásolja:** a gyermekvédelmi szakellátásban eltöltött idő, a gyermekek életkora, szükségletei, személyiségállapota a működési feltételek (*nevelőszülői vagy gyermekotthoni, lakásotthoni gondozás*), valami a **szülő-gyermek kapcsolattartás**. **A szakemberhiány és a magas esetszám miatt jelenleg** a család és gyermekjóléti szolgálatok családgondozói számára **elsőbbséget a családjukban élő gondozott gyerekek jelentenek a szakellátásban élő gyermekekhez képest, és az előbbi esetben is főképpen az azonnali krízisek elhárítására van szerencsés esetben kapacitásuk.**

V. GYÁMÜGYI IGAZGATÁS - GYERMEKI JOGOK VÉDELME

- 1. Gyámhatóságok speciális szervezeti keretei:** A Gyermekvédelmi törvény egyik célkitűzése volt a gyermekek ügyében eljáró igazgatási szakemberek korábbi társadalmi presztízsének, elismertségének visszaszerzése. A szakmaiság erősítése és a jelentősebb állami felelősségvállalás érdekében speciális szervezeti keretek jöttek létre a megyei és városi gyámhivatalok kialakításával. **2015. április 1-jétől azonban megszűntek a megyei és fővárosi szinten önálló szakigazgatási szervként működő gyámhivatalok,** s helyettük egységes kormányhivatalok jöttek létre (*megyei és járási szinten is*), jó esetben önálló gyámügyi főosztályokkal, de többnyire inkább a hatósági főosztályok szociális és gyámügyi osztályaiként működnek. **Ezzel a gyámhatóságok speciális jogállása megszűnt.** A gyámügyi igazgatásban dolgozók többsége nem a korábban megszokott specializáció szerint dolgozik azon a szűkebb területen, ahol nagy szakértelemmel és gyakorlattal rendelkezik, hanem minden típusú gyámügyhöz kapcsolódó feladattal, ami csökkenti a hatékonyságot és a munka színvonalát. E területen is **jelentős a fluktuáció a túlterheltség és az alacsony jövedelem** miatt. A gyámügyi igazgatás csak akkor lehet a gyermeki jogok védelmezője, ha gyámhatósági munka és ezáltal a szakember presztízse megfelelő. A korábbi gyámhivatali rendszert alapul véve a **gyámügyi igazgatás szervezeti kereteit indokolt átalakítani,** és az elvárható szakmai teljesítmény érdekében **a feladatkörhöz szükséges - a ma igen távan meghatározott - végzettséget és szakképzettségek pedig felül kell vizsgálni, a szükséges felkészítést, továbbképzést és szupervíziót, szakmai mérést, értékelést biztosítani.**
- 2. Megalapozott és gyors döntések:** A gyámügyi igazgatás alapvető kérdései közé tartoznak a jogállása mellett a **speciális eljárási szabályai is.** Több vizsgálat igazolja,³⁴ **hogy az érdemi döntés meghozatalára számos esetben csak igen jelentős határidő túllépés után kerül sor, vagy maga az eljárás is késedelmesen indul el.** Ennek megszüntetése érdekében egyrészt indokolt az eljárási határidők felülvizsgálata és reálisabb meghatározása, másrészt a megalapozott ámdé gyorsabb döntések meghozatalához szükséges személyi és szervezeti feltételek megteremtése.
- 3. Testvérkapcsolatok:** A hatósági döntésekben – ha az a gyermekek legfőbb érdekeivel egyezik - nagyobb hangsúlyt kell, hogy kapjon a nevelésbe vett **testvérek** együttes elhelyezése, illetve a kapcsolattartás biztosítása.

³⁴ Lásd ehhez az alapvető jogok biztosának az [AJB-2451/2022](#). számú, [AJB-2461/2023](#). számú, [AJB-260/2023](#). számú és a [AJB-3257/2023](#). számú ügyekben meghozott jelentéseit.

4. **Örökbefogadás:** Meg kell szüntetni az örökbefogadás diszkriminatív szabályait, azaz az egyedül örökbe fogadni szándékozók alkalmasságának megállapításához szükséges külön miniszteri engedélyt, továbbá ismételten **kötelező módon kell bevezetni az örökbe fogadni szándékozók 40 órás, ingyenes képzését**, hogy minél inkább biztosíthatóak legyenek a sikeres örökbefogadások, a gyerekek biztonsága és jólléte. Ugyancsak át kell tekinteni a nevelőszülőkre vonatkozó szabályozást, és támogatni az örökbefogadást abban az esetben, ha az a gyerek legfőbb érdekeivel megegyezik, így például a születése óta, hosszú időn át nevelt gyerekek esetében.

VI. GYERMEKEKET ÉRINTŐ ALRENDSZEREK FEJLESZTÉSE – INTEGRÁLT GYERMEKVÉDELMI RENDSZER

1. **Egy átfogó, integrált gyermekjóléti és gyermekvédelmi rendszer kialakítása szükséges annak érdekében, hogy a gyerekek szükségleteinek³⁵ kielégítéséhez igazodjon az ellátórendszer.³⁶ Az ágazatok közötti együttműködés erősítését** - egyebek mellett a családtámogatások, a lakhatáshoz, közlekedéshez, szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítását, az egészségügyi és oktatási ellátások elérhetősége és bővítése - **a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentésére, magas színvonalú, mindenki számára elérhető ellátásokhoz való hozzáférés, valamint a családjukban nevelkedő és onnan kiemelt gyerekek hatékony társadalmi integrációja érdekében.**

2. Az első gyermekes fiatal családok számára ki kell dolgozni ún. **lakhatási alternatívákat**, és a szülői kompetenciát fejlesztő programokban való részvétel lehetőségét,

3. Meg kell teremteni - több országhoz hasonlóan - az ingyenes, jó színvonalú egészségtudatos magatartáshoz, **fogamzásszabályozáshoz** való hozzáférés lehetőségét, a gyerekeket és szülőket felvilágosító és támogató programok kialakítását. Az elégtelen és hiányzó **védőnői és gyermekorvosi hálózat azonnali fejlesztésre szorul**, át kell tekinteni a védőnői felkészítés, munkakör és ellátási kör kérdéseit, a minőségbiztosítás, értékelés feltételeit. A házi gyermekorvosi ellátás megoldására biztosítani kell a háziorvosok megfelelő képzését és támogatását ott, ahol nincs lehetőség a gyermekorvosi ellátás biztosítására.

4. **Biztosítani szükséges az inkluzív, nem szegregált, minőségi oktatáshoz való hozzáférést. A diszkrimináció minden formáját meg kell szüntetni**, különösen a roma, illetve a fogyatékkal élő, speciális szükségletű gyermekekkel szemben, befogadó, támogató oktatást, nevelést biztosítani a napközbeni ellátásban, óvodákban, iskolákban, és az azokon kívüli programok biztosításában, figyelemmel arra is, hogy gyermekvédelmi szakellátásban élő gyermekeket a helyi bölcsődék, óvodák, iskolák gyakran nem szívesen fogadják, kiközösítik, diszkriminálják. A köznevelési intézmények szakmai programjában leírt szolgáltatásokhoz megfelelően felkészült szakembereket és segítőket kell, hogy alkalmazzanak az intézményekben.

5. **A köznevelési és a szakképzési intézmények gyermekvédelmi prevenció munkáját a 21. századi pedagógiai eljáráshoz adekvát módszertani útmutatókkal kell segíteni a bántalmazás felismerése és az azt követően lefolytatandó eljárásra vonatkozóan.** A pedagógusok, a szakképzésben oktatók és minden más gyermekekkel ezen intézményben foglalkozók számára is **elérhető akkreditált továbbképzéseket kell szervezni a gyermekekkel**

³⁵“A gyermekvédelmi rendszer mai működésének egyik legégetőbb problémája, hogy az elfogadhatónál messze nagyobb volumenben fordul elő olyan helyzet, amikor a rendszer nem tud a gyermek egyéni szükségleteire érdemi választ adni.” (Rácz Andrea: Teóriától a gyermekvédelem praxisáig - [útkeresések](#) egy szolgáltatásfókuszú gyermekvédelemért.(2023.)

³⁶ Az Európai Unió 10 alapelve az integrált gyermekvédelmi rendszerek kialakításához és az erre irányuló [stratégia](#) és ennek támogatása a tagországokban jó lehetőséget biztosít ennek megteremtéséhez.

bántalmazása, velük szembeni erőszak, ezen belül a lelki, fizikai és szexuális bántalmazás felismerése és kezelése érdekében, hogy a szükséges ismereteket, kompetenciákat megszerezzék és alkalmazni tudják. **Fel kell hívni a figyelmet és érvényesíteni kell a jelzési kötelezettségre,** és ennek elmaradásából adódó következményekre, számonkérhetőségre. Törekedni kell ebben a folyamatban is a szakmai és civil szervezetekkel, szakértőkkel való együttműködésre.

6. Számos kutatás bizonyítja, hogy a **rendészeti és büntetőjogi eszközök alkalmazása nem célravezető az olyan komplex társadalmi problémák hatékony megelőzésére és kezelésére,** mint az iskolai erőszak. Ehelyett javasolt a nemzetközileg elterjedt iskolai megelőző és kezelő komplex programok adaptálása és hatásvizsgálata, a **helyreállító (resztoratív) eszközök, mediáció,** konferencia modellek alkalmazása, interdiszciplináris krízisintervenciós team felállítása, valamint a pedagógiára, az együttműködésre és a gyermekjogi kultúra terjesztésére alapuló prevenciós intézkedések elfogadása.

7. A **szaktárca a nevelési-oktatási intézmények esetében is tegyen eleget a köznevelési törvényben kapott jogalkotási felhatalmazásnak,** vagyis rendeletben jelölje ki **az iskolai foglalkozások tartására jogosult külső szakértők és civil szervezetek** nyilvántartása vezetésére jogosult szervezet, valamint rendeletben állapítsa meg a nyilvántartásba vétel részletes feltételeit, a nyilvántartás vezetésére és közzétételére vonatkozó részletes szabályokat, **ezzel biztosítsa a gyermekek jogait érintő hiteles, szakmai alapú jogtudatosító tevékenység folytatását** az önismerettel, konfliktuskezeléssel, szexuális neveléssel, a kábítószer fogyasztás káros hatásaival, az internet potenciális veszélyeivel és egyéb testi és szellemi egészségfejlesztéssel kapcsolatos foglalkozások rendszeres, magas színvonalú alkalmazása érdekében.

Budapest, 2024. február 28.

A Gyermekjogi Civil Koalíció részéről, mint szervezetek:

Család, gyermek, ifjúság Közhasznú Egyesület (CSAGYI)

European Roma Rights Centre (ERRC)

Főnix Mozgalom

Gyerekesély Közhasznú Egyesület (GYERE)

Háttér Társaság

Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány

Igazgyöngy Alapítvány

Jogismeret Alapítvány

Közép Európai Mediációs Intézet

Magyar Női Érdekvédelem Szövetsége

Magyar Pedagógiai Társaság Gyermekkérdések Szakosztálya- Korcak Munkabizottság

Magyarországi Terre des hommes Alapítvány "Lausanne"

Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége

Patent Egyesület

Pressley Ridge Magyarország Alapítvány

Romaversitas Alapítvány

Rosa Parks Alapítvány

Társaság a Szabadságjogokért (TASZ)
UNICEF Magyarország
Validity Alapítvány
Világszép Gyermekvédelmi Alapítvány

és egyéni szakértők, mint:

Aczél Anna
Adler Katalin- Békés Iskolák Közösség
dr. Baracsi Katalin
Békés Zoltán
Bíró Dalma
Cserey Miklós -Szülőnek lenni Program
dr. Gellér Judit
dr. Herczeg Rita
dr. Jánoskúti Boglárka
dr. Katonáné dr. Pehr Erika
dr. Lux Ágnes
dr. Makai Éva
dr. Révész Magda
dr. Szeibert Orsolya
dr. Tománé Mészáros Andrea
dr. Tóth Zsófia

A nyilatkozattal megfigyelő szervezetként egyetért:

Civil Közoktatási Platform
Emberi jogi nevelők Hálózata (EJHA)